VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Paikannimien todistus historiasta

Sain kuukausi sitten julkistettua paikannimikirjan kotikunnastani Lempäälästä.

Kirjan kirjoittaminen herätti jälleen kerran pohdiskelemaan, miksi nimistön kautta avautuva kuva historiasta eroaa melko tavalla virallisesta historiankirjoituksesta.

Yksi selittämistä kaipaava havainto on Pirkanmaan ydinalueen (Pirkkalan, Lempäälän, Vesilahden ja Sääksmäen) vanhimpien talojen ja kylien selkeä germaaninen nimistö.

Millä tavalla se olisi selitettävissä? On kuin joskus kansainvaellusajalla tänne silloiseen Hämeeseen olisi muuttanut kokonainen muukalaislegioona Itämeren etelärannalta ja germaaniselta kielialueelta.

Yksi mahdollinen selitys olisi, että kyse olisi Saksan pikkuruhtinaskunnissa palkkasotureina palvelleista, jotka jostain syystä olisivat vaeltaneet kauimmaisten eli hämäläisten palkkasoturien opastamalle seudulle. Syitä voi vain päätellä. Ehkä he joutuivat lähtemään ruttoa pakoon? Varsinkin, jos joukon germaanit olisivat kuulleet kotiväkiensä kuolleen ruttoon?

Vai olisiko kysymys siitä, että joku vaeltava kansa – kuten vaikkapa gootit – murskasi edetessään valloittamansa ruhtinaskunnat ja henkiin jäävä joukko joutui poistumaan mahdollisimman kauas?

Tai ehkä kysymys oli uskonnosta: halusta pitäytyä johonkin vanhempaan uskontoon?

He olisivat siis tuoneet tullessaan germaanisia instituutioita, kuten käräjälaitoksen, rajamerkeillä merkityn maanomistuksen ja eurooppalaiset kauppatavat.

Koska Pirkanmaalla edelleen puhutaan suomea, on väestön äitien kieleksi tullut suomi. Eli väestöjatkuvuus tulee naisten kautta. No hyvä, mutta mitä tapahtui kantaväestön miehille? Vai voisivatko germaaninimet ollakin alkuperältään sotamiesnimiä, eli otettuja nimiä? Että lempääläisestä Mielenpidosta tulikin palkkasoturipestinsä aikana Hartwig eli Hartikka? Ja Tenhiästä tuli Vihti eli loitsuja tietävä?

Toinen pulma mietittäväksi. Miten selittää seuraavat sukunimet: Ussa, Sitari, Ansami, Kirjakka, Kopo/Kuopio, Kiiliäinen, Jara, Tärrä ja Näsärö? Ovatko kyseessä ortodoksiset Uscha, Sidor, Onesimas, Kyriakos, Prokopios, Vergilius, Jaromir, Terenti, Nesai?

Kuuluuko vanhan Lempäälään Kellokivi siihen pientä ortodoksista pyhättöä tai munkinkammiota merkitsevään sanueeseen, jonka muotoja ovat Kelja, Keljo, Kella, Kello pitkin muuta Suomea?

Onko itäisen ja läntisen valtapiirin raja joskus ollut Lempäälässä? Hämeen hopea-aarteiden perusteella tiedetään, että vuonna 1042 on täällä sodittu suuri sota, jossa itään päin liittoutunut ortodoksinen Häme hävisi länteen liittoutuneille satakuntalaisille.

Samana vuonna ylisessä Hämeessä oli maanjäristys, jossa syntyivät muun muassa Hauhon Vihavuoden ja Virtain–Ähtärin Inhan kosket. Onko ristiretkiajasta alkava sisämaan historiankirjoitus pelkkää katolista propagandaa?

Entäs kolmas nimipulma. Vesilahti, Vesijärvi ja Vesikoski ovat epäloogisia paikannimiä. Miten niin vetinen lahti? Herää epäilys, että sanojen alkuosa merkitseekin jotain muuta kuin vettä. Lisätään tähän yhteyteen Mikkelin Visulahti ja Virtain Visuvesi. Sekä Vepsä-nimet, joita tavataan jopa Kotkan, Turun ja Oulun edustalla.

Voisiko vesi, visu, vepsä olla kansallisuutta eri vepsäläisyyttä tarkoittava nimi? Puhuvathan venäläiset kronikat suomensukuisesta ves- ja visu-kansasta, joka oli osa itäisen kauppatien järjestelmää, oikeastaan Silkkitien haarautuma pohjoiseen!

Sellaiset nimet kuin Narva, Juva, Vääksy, Vaskio ja niin edelleen ovat varmuudella vepsää tai ainakin sen sukuiseksi tunnistettavia. Ne ovat vesistönimiä ja sellaisenaan todella tuhansia vuosia vanhoja. Veikkaanpa, että kun näitä nimiä erikseen vepsän semantiikalla etsisi, tällaisia nimiä löytyisi joka pitäjästä. Ja erityisen paljon Kangasalta.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

YRTTIMAAN TARINOITA

Raamatun pyhä kasvi

Iisoppi kuuluu sata päivää kukkiviin kasveihin. Kukkien makea tuoksu vetää puoleensa kimalaisia, mutta karkottaa kaaliperhosia.

Puolimetriseksi kasvavasta iisopista saa kauniin aidanteen esimerkiksi perennapenkin ympärille. Kasvupaikan suhteen kasvi on vaatimaton, mutta aurinkoa se vaatii. Ainakin Etelä-Suomessa iisoppi selviää talvesta ilman suojausta.

Aikoinaan iisoppi symboloi puhtautta ja oli yksi pyhimmistä kasveista, sillä se mainitaan useaan kertaan Raamatussa.

Kolmannen Mooseksen kirjan mukaan spitaalisen talo tuli puhdistaa rituaalimenoin. Yksi osa papin suorittamasta rituaalista oli talon vihmominen iisopilla, joka oli kastettu linnun vereen ja veteen.

Tutkijat ovat kuitenkin sitä mieltä, ettei heprean ezop, joka on käännetty iisopiksi, tarkoittanut iisoppia, vaan erästä meiramilajia.

Vaikka kasville ei olisi uskonnollista käyttöä, sitä voi käyttää lääkinnässä. Tämän tiesi jo Linné, sillä hän antoi iisopille lajinimen ”officinalis”, lääkkeenä käytetty. Sama lajinimi on lukuisilla muilla lääkkeenä käytetyillä kasveilla, kuten salvialla ja kehäkukalla.

Elias Lönnrot kertoo, että iisoppia ”laitetaan teeksi yskässä ja muissa rintavaivoissa, kuin myös korlausvedeksi kurkkuvioissa”.

Minä olen onnistunut torppaamaan alkavan flunssan rutkuttamalla pari pannullista teetä, jossa on iisoppia, ajuruohoa ja minttua.

TOPI LINJAMA

JAAKKO KILPIÄINEN

Anneli Nevalainen nautiskeli hymyssä suin kellumisesta Lieksanjoessa. Kellunnan jälkeen pelastautumispuvut on saatava kuivumaan. Siihen sekä pukujen säilytykseen tarvitaan paljon tilaa.

Kumiveneellä siirrytään rannasta syvempään veteen kellumaan. Toini Lehikoinen melomassa.

Rentoutuskellunnan aikana voi tehdä asioita porukassa tai kellua aivan yksinään.

Pelastautumispuvun neopreenihansikkaat eivät pidä vettä. Vaikka muuten ei tulisi kylmä, saattaa sormia alkaa paleltaa hyisessä vedessä.

» Olen otettu Inno-Elma-palkinnosta. Toisaalta myönnän ajatelleeni, että hyvä pitää olla sen tuotteen, joka rentoutuskellunnan voittaa «

RAUNI HIETANEN

Yrittäjän ideat eivät saa loppua

”Itsestä on pidettävä huolta, jotta jaksaa ideoida”, sanoo tänään perjantaina Inno-Elma-palkinnon saava matkailuyrittäjä Rauni Hietanen.

LIEKSA (MT)

Kesän kiivas matkailusesonki Lieksassa Ruunaan koskilla on tältä vuodelta eletty ja lumi valkaissut maan. Koskenlaskuveneet on nostettu talviteloille ja liikenne hiljentynyt.

Lieksanjoen varrella Raunin Majan kohdalla kuuluu kuitenkin molskahduksia, loiskahduksia, väillä on aivan hiljaista. Kirkkaan oransseihin pelastautumispukuihin ja punaisiin pelastusliiveihin pukeutuneet hahmot erottuvat joessa kauas.

Oikeat varusteet päällä hyinen marraskuinen joki tarjoaa mahdollisuuden rentoutua. Tuntea veden keinutus tekemättä mitään, silmät suljettuina, vapaasti kelluen.

Rentoutuskellunta on Lieksan Matkakavereiden matkailutuote, joka palkitaan tänään perjantaina Elma-maaseutumessuilla Inno-Elma-palkinnolla.

Ideasta tuotteeksi

Ruunaa tunnetaan koskistaan ja koskenlaskusta. Sesonki on kuitenkin lyhyt, joten on oltava muitakin matkailutuotteita kuin koskenlasku.

Lieksan Matkakavereiden yrittäjä **Rauni Hietanen** sai idean rentoutuskellunnasta pakon edessä. ”Oli keksittävä eräälle naisryhmälle toimintaa, kun koskia ei voinut lähteä laskemaan illan hämärtyessä.”

Hän puki naisille pelastautumispuvut päälle ja vei heidät jokeen kellumaan hämäränä iltana.

”Rentoutuskellunta on kuin vesisängyssä lojuisi”, vertaa Hietanen. Kellumaan pääsee seitsemänä kuukautena vuodesta, kesällä kellutaan ilman pelastautumispukuja.

”Aina on hyvä aika rentoutumiselle. Erityinen elämys kellunta on tähtitaivaan alla.”

Sopii lähes kaikille

Pelastautumispuku on kallis investointi, yksi puku maksaa 800–1 000 euroa. ”Hieman hirvitti, kun päätin ostaa kymmenen pukua. Saankohan koskaan maksettua näitä?” kertoo Hietanen miettineensä.

Kerralla kellumaan pääsee 20 henkeä. Puvut on hankittu yhteistyössä Pohjois-Karjalan ammattiopiston kanssa, opisto omistaa kymmenen pukua ja Hietanen kymmenen.

Kellunta maksaa 50 euroa per henkilö. ”Toiveena on tietysti myydä samaan pakettiin majoitus, saunomista ja ruokailupalveluja.”

Rentoutumisen lisäksi pelastautumispuku päällä voi kellua koskessa tai olla virran vietävänä joessa. ”Rentoutuskellunta järvessä sopii myös liikuntaesteisille, sillä pelastautumispuku ja pelastusliivit pitävät kyllä pinnalla.

Pienin puku on S-kokoinen. Siksi lapset kelluvat vain kesällä.

Rauni Hietanen nauttii asiakkaiden seurassa olemisesta.

PALKINTO

Inno-Elma maaseudulle

Inno-Elma-palkinto on tarkoitettu maaseudun pienyrittäjille. Palkinnon arvo on 3 000 euroa. Sen lahjoittaa Suomen Messusäätiö ja se jaetaan Elma-maaseutumessuilla.

Palkinnon tarkoituksena on tuoda esiin ja tukea maaseutuyrittäjyyttä.

Palkinnon saajan pitää olla kotimainen maaseutumatkailuyritys, joka hyödyntää kotimaista osaamista. Lisäksi painotetaan jatkuvaa laatutyötä, yhteistyötä alueen muiden yritysten kanssa sekä tuloksellista markkinointia.

Palkinto voidaan myöntää henkilölle, tuotteelle, palvelulle tai idealle. Palkinnon saajasta päätti tänä vuonna Matkailun teemaryhmän erityisasiantuntija Raija Ruusunen.

Töiden jakaminen

Matkailuyrittäjän kiivain sesonkiaika kestää noin kuusi kuukautta keväästä alkusyksyyn. ”Talvella on ehdittävä rauhoittua, muuten tässä hommassa menee ylikuntoon ja oma jaksaminen kärsii”, sanoo Hietanen.

Hänen yrityksensä on laajentunut koko ajan. Raunin Maja ja ravintola Akanvirta tarjoavat majoitusta, ruokaa ja saunomista. Kesällä lasketaan koskia ja järjestetään muun muassa melontaretkiä. Lisäksi Hietanen on ottanut hoitaakseen Metsähallituksen Ruunaan Luontotalon asiakaspalvelun ja opastukset.

”Asiakasmäärä alkaa olla tapissa, seuraavaksi pitää keskittyä toiminnan järkiperäistämiseen.”

Tähän asti Hietanen on tehnyt itse ihan kaikkea laskutuksesta siivoukseen ja kumiveneiden kipparointiin koskilla. ”Nyt olisi saatava jaettua töitä muille. Tässä on tasapainoilemista, sillä töiden ulkoistaminen maksaa.”

Toiminnan järkiperäistämiseen kuuluu myös erilaisten kustannussyöppöjen karsiminen.

Yhteistyöllä eteenpäin

Ruunaan retkeilyalue on ollut liian pitkään yhden tuotteen eli koskenlaskun varassa, pohtii Hietanen. ”Täällä jos missä olisi tärkeää tehdä asioita yhdessä. Yhteistyö poikii aina jotain.”

Lieksalaiset matkailuyrittäjät tekevät toki jo nyt yhteistyötä.

”Meitä on seitsemän yrityksen kimppa, jonka kanssa markkinoidaan yhdessä. Markkinointi on niin kallista, että on tarkkaan mietittävä mihin on varaa. Hyvä palvelu tuo aina uusia asiakkaita, luotan puskaradioon.”

Uusi idea kehitteillä

”Olen erittäin otettu Inno-Elma-palkinnosta. Toisaalta myönnän ajatelleeni, että hyvä pitää olla sen tuotteen, joka rentoutuskellunnan voittaa”, kertoo hän tyytyväisenä hymyillen.

”Tämä on myös palkinto Ruunaan alueelle ja Lieksalle.”

Uusi matkailutuoteidea on jo kehitteillä. Sitä Hietanen lähtee kehittämään tammikuussa Helsinkiin Matka-messuille.

”Savo on kylähullujen paratiisi, mutta ei suru puserossa pysy Pohjois-Karjalassakaan. Uuteen ideaan liittyvät metsäsukset, naiset ja minihameet”, paljastaa Hietanen iloisesti nauraen.

”Itsestä on kyettävä antamaan saadakseen jotain, vaikka kylähulluksi heittäytymällä.”

SARI PENTTINEN